

Filosofie „první“ – disciplíny

Zprvu se jen formálně přidržme Aristotela, pokud to bude možné, alespoň v počtu základních disciplín „první filosofie“ – u něho to byly matematika, fysika a theologie. Odtud lze vyjít přinejmenším v tom smyslu, že se vzdáme myšlenky, že by se dvě z nich mohly zabývat tím, co se nemění. Protože dnes máme za to, že nic takto neměnného není „skutečné“ (v tradičním smyslu, ovšem zatímco tradice s něčím takovým naopak souhlasně počítala), mohl by z toho někdo vyvodit závěr, že matematiku a teologii (aspoň v Aristotelově smyslu) je třeba prostě zavrhnout (nová doba to opravdu provedla, pokud jde o teologii, ale už se jí to vůbec nemohlo zdařit, pokud jde o matematiku, o kterou se vědy naopak stále větší měrou opíraly, takže Kant se např. dokonce vyjádřil, že v každé vědě je tolik vědy, kolik tam je matematiky). Na rozdíl od matematiky a theologie se však pomalu a postupně stále většího respektu dostávalo „fysice“ (tu je třeba zásadně odlišovat od „fyziky“, jak se rozvinula na počátku nové doby a jak se chovala a „trvala“ téměř až do závěru 19. století), a to od té chvíle, kdy se stávalo čím dál jasnějším, že mechanistické výklady přírody jsou přinejmenším v některých oblastech nevyhovující (a posléze v žádné oblasti, kterou lze považovat za „skutečnou“ v tradičním smyslu – kterýžto smysl je ovšem také třeba korigovat). Zatímco „vitalismus“ na správně tušenou nepřiměřenost mechanistických přístupů reagoval jen jakýmsi rozšířením spektra „sil“, s nimiž bylo třeba počítat (zejména vymyšlení jakési „vis vitalis“), ve skutečnost šlo o komplexní a do hloubky jdoucí reinterpretaci toho, čemu staří Řekové říkali FYSIS (a co je jen velmi nedostatečně a nevýstiženě překládáno již do latiny slovem, jež pouze navenek napodobuje slovo řecké, ale významově je již silně posouvá, a dnes novodobé a současné termíny v evropských jazycích poukazují ve skutečnosti již k něčemu velice vzdálenému onomu významu původním, ale také těm původním i n apodobeným etymologiím). Po mém soudu není pouze možné, ale přímo nutné obnovit filosofickou disciplínu, zabývající se FYSIS v onom starém pojetí, tedy jakousi FYSEOLOGII (odlišnou od současné „fyziologie“), a to jako složku či součást „první filosofie“, a kriticky tak navázat na něco z myšlenek Aristotelových. (Do „první filosofie“ by tak „filosofie FYSIS“ náležela vedle „filosofie LOGU“ a „filosofie ‚toho pravého‘ resp. Pravdy“, přičemž v hierarchii by stála nejvyšší Pravda, na druhém místě LOGOS, a na třetím teprve místě FYSIS. LOGOS by zprostředkoval uplatňování Pravdy do světa a ve světě „konkrétních (srostlých) skutečností“, a „rození“ by představovala „počátky“ takových událostných uskutečnění, bez nichž by světa nebylo.)

(Písek, 080203-3.)